

آداب اسلامی در عیادت بیمار

یکی از کارهای مستحب عیادت بیماران است و نکته قابل توجه این است که در عیادت همه بهره ها از آن بیمار نیست؛ بلکه عیادت کننده بهره معنوی نصیبش می شود و در این زمینه روایات زیادی نقل شده است که به دو حدیث اشاره می شود:

فضیلت عیادت بیمار

امام صادق (ع) فرمودند: إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ نَادَى مُنَادٍ الْعَبْدَ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فَيَحَاسِبُهُ حِسَابًا يَسِيرًا وَيَقُولُ يَا مُؤْمِنُ مَا مَنَعَكَ أَنْ تَعُودَنِي حِينَ مَرَضْتُ فَيَقُولُ الْمُؤْمِنُ أَنْتَ رَبِّي وَأَنَا عَبْدُكَ أَنْتَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ الَّذِي لَا يُصِيبُكَ أَلَمٌ وَلَا نَصَبٌ فَيَقُولُ عَزَّ وَجَلَّ مَنْ عَادَ مُؤْمِنًا فِي فَقْدِ عَادَتِي ثُمَّ يَقُولُ لَهُ أَتَعْرِفُ فَلَانَ بْنَ فَلَانَ فَيَقُولُ نَعَمْ يَا رَبَّ فَيَقُولُ لَهُ مَا مَنَعَكَ أَنْ تَعُودَهُ حِينَ مَرَضَ أَمَا إِنَّكَ لَوْ عَدْتَهُ لَعُدْتَنِي ثُمَّ لَوْ جَدْتَنِي بِهِ وَعِنْدَهُ ثُمَّ لَوْ سَأَلْتَنِي حَاجَةً لَقَضَيْتَهَا لَكَ وَلَمْ أَرُدْكَ عَنْهَا

در قیامت ندا دهنده ای ندا می دهد بنده ای را و او را نزد خداوند می آورند، پس خداوند از او حسابی آسان کشد و خدا به او گوید: ای مؤمن چرا در بیماری ام عیادت نکردی؟ مؤمن گوید: خدا یا تو پروردگار منی و من بنده توام تو زنده پایدار هستی که رنج و بیماری به تو نرسد، خدای عزوجل گوید: هر که مؤمن را عیادت کند مرا عیادت کرده، بعد به او گوید: آیا فلان کس را می شناسی؟ می گوید: آری پروردگار من خداوند گوید: چرا در بیماری عیادتش نکردی؟! اگر عیادتش می کردی مرا عیادت کرده بودی، و مرا در نزد او می یافتی، و اگر حاجتی از من می خواستی برای تو بر می آوردم و تو را رد نمی کردم. (۱)
امام محمدباقر (ع) فرمود: از جمله فراهایی که در مناجات حضرت موسی (ع) با پروردگار وجود داشت این بود که: پروردگارا! ثواب و پاداش کسی که بیماری را عیادت کند، چیست؟ خدای عزوجل فرمود: فرشته ای را در قبر بر او (عیادت کننده) می گمارم که تا روز محشر از او عیادت کند. (۲)

در روایات توصیه هایی در باب آداب عیادت بیمار شده است که به دو دسته تقسیم می شود:

اول: اموری که جهت تعالی روح عیادت کننده مستحب است.

۱- اخلاص در عیادت

رسول گرامی خدا (ص) به ابوذر دستور دادند که با انگیزه ی خالص و الهی به دیدن بیماران برود. (۳)

۲- شکر خدا به جهت عدم ابتلا به آن بیماری

رسول گرامی خدا (ص) فرمودند: هر کس هنگام دیدن بیمار، خدا را بر این که به آن بیماری مبتلا نشده، شکر کند، خدای متعال او را برای همیشه، از آن بیماری حفظ می فرماید. البته فرمودند: این دعا باید طوری باشد که به گوش بیمار نرسد تا مبادا سبب اندوهش نشود. (۴)

۳- یاد آخرت افتادن

پیامبر خدا (ص) می فرماید: بیماران را عیادت کنید و برای تشییع جنازه، همراه شوید که شما را به یاد آخرت می اندازد. (۵)

۴- طلب دعا از بیمار

پیامبر خدا (ص) می فرماید: چون بر بیماری وارد شدی، از او بخواه برایت دعا کند؛ چرا که دعایش، همچون دعای فرشتگان است (۶)

دوم: امور مستحبی که انجام آن سبب تقویت روح بیمار می شود.

۱- همراه بردن هدیه برای بیمار

یکی از خادمان امام صادق (ع) می گوید: یکی از آشنایان بیمار شد، جمعی از دوستان به ملاقات او می رفتیم که در راه به امام صادق (ع) برخوردیم. حضرت فرمودند: کجا می روید؟ گفتیم: برای عیادت فلانی می رویم. فرمودند: بایستید. ما نیز ایستادیم. پرسیدند: آیا برای بیمار هدیه ای از قبیل سیب، به، گلابی، عطر یا قطعه ای از عود با خود می برید؟ عرض کردیم: چیزی از اینها همراه نداریم. حضرت فرمودند: مگر نمی دانید بیمار با چیزی که برایش برده می شود، آرامش خاطر پیدا می کند؟ (۷)

۲- دلجویی عاطفی از بیمار

پیامبر خدا (ص) فرمود: «کامل شدن عیادت بیمار، به آن است که هر یک از شما، دست خویش را بر پیشانی بیمار بگذارد» یا فرمود: «بر روی دست وی بگذارد و از حال او پرسد». (۸)

۳- دعا نمودن برای بیمار

از نبی اکرم (ص) نقل شده که به عیادت سلمان رفت و چون خواستند از بالین او برخیزند، فرمود: ای سلمان خداوند رنج تو را بر طرف نماید، و گناهت را ببخشد و بدن و دینت را تا آخر عمر محفوظ نگهدارد. (۹)

۴- امید و دلداری دادن بیمار

پیامبر خدا (ص) فرمود: چون بر بیمار وارد شدید، برایش، آرزوی عمر دراز کنید؛ زیرا آن [دعا] چیزی (اجل او) را دفع نمی کند؛ اما مایه خرسندی وی می شود. (۱۰)

۵- کم کردن زمان عیادت

مهم ترین چیزی که بیمار به آن نیاز دارد، آرامش و سکوت است و یکی از عوامل بر هم زدن این آرامش بیمار، با نشستهای طولانی به وجود می آید که اگر این کار سخت تر از تحمل درد و رنج نباشد، کم تر نخواهد بود. به همین علت، شارع مقدس از عیادتهای طولانی به شدت نهی فرموده است. در روایات این چنین آمده است: **إِنَّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ (ع) قَالَ: إِنَّ مِنْ أَعْظَمِ الْعَوَادِ أُجْرًا عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ لَمَنْ إِذَا عَادَ أَخَاهُ خَفَّفَ الْجُلُوسَ إِلَّا أَنْ يَكُونَ الْمَرِيضُ يُحِبُّ ذَلِكَ.** ترجمه: نزد خداوند از پر اجرترین عیادت کنندگان بیمار، کسی است که مانند او نزد بیمار کوتاه باشد؛ مگر اینکه بیمار آن را دوست بدارد و درخواست کند. (۱۱)

(۱) مکارم الأخلاق ص: ۳۶۰ (۲) ثواب الأعمال، ص: ۴۹۱ (۳) همان (۴) مکارم الأخلاق، ص: ۳۵۱ (۵) حکمت نامه پیامبر اعظم (ص)، ج ۱۳، ص: ۵۴۲ (۶) همان ج ۱۳ ص ۵۴۸ (۷) کافی ج ۳، ص: ۱۱۸ (۸) بحار الانوار ج ۷۸ ص ۲۲۶ (۹) حکمت نامه پیامبر اعظم (ص)، ج ۱۳، ص: ۵۴۲ (۱۰) بحار الانوار ج ۷۸ ص ۲۲۵ (۱۱) کافی ج ۳، ص: ۱۱۸